

ફોજદારી ઈન્કવાયરી નંબર: ૧૯૫૯/૧૮ ના કામે આંક-૧ લગત હુકમ

૧. ફરીયાદીની ફરીયાદ, પુરાવાની એફીડેવીટ તથા રજુ દસ્તાવેજો ધ્યાને લેતાં, ફરીયાદી અને આરોપી વચ્ચેનો એગ્રીમેન્ટ મુંબઈ ખાતે થયેલ હોવાનું જણાય છે તથા આરોપી અને ફરીયાદી વચ્ચે ઈલેક્ટ્રોનિક્સ ટ્રાન્ઝેક્શન માટે થયેલ મેન્ડેટને ધ્યાને લેતાં તેમાં સ્પોન્સરર બેંકનો કોડ YESB0000001 તે મુજબ જણાયેલ જે આઈ.એફ.એસ.સી.કોડ મુંબઈ ખાતેનો છે. તેમજ ફરીયાદીની ફરીયાદ ધ્યાને લેતાં, ફરીયાદમાં મથાળે ફરીયાદી યુનાઈટેડ પેટ્રો ફાઈનાન્સ લી.નું સરનામું મુંબઈ ખાતેનું વર્ણવેલ છે અને તેની બ્રાન્ચ ઓફીસ અમદાવાદ ખાતે છે. તે મુજબનું વર્ણન જણાયેલ તથા આરોપીનું સરનામું ધ્યાને લેતાં તે પણ ગુજરાત બહારનું જણાયેલ. જેથી ફોજદારી કાર્યવાહીના કાયદાની કલમ:૨૦૨ ને ધ્યાને લેતાં આરોપી જ્યારે સ્થાનિક હુકમતના બહારના હોય ત્યારે અદાલતે પ્રોસેસ ઈસ્યુ કરતા પહેલાં ફરજીયાત ઈન્કવાયરી કરવા માટે જોગવાઈ કરવામાં આવેલ છે. તે સંજોગોમાં અત્રેની અદાલતે હાલની ફરીયાદ દાખલ કરતાં અને ફરીયાદની કાર્યવાહી આગળ ચલાવવા હુકમત રહેલ છે કે કેમ ? તે સંદર્ભે પ્રશ્ન ઉપસ્થિત થતાં, અત્રેની અદાલત દ્વારા હુકમત અંગે સાંભળવા અંગે તથા જરૂરી ઈન્કવાયરી કરવા માટે કાર્યવાહી પડતર રાખવામાં આવેલ. ફરીયાદીના વિ.વ.શ્રી ડી.એન.ગોસાઈનાઓ દ્વારા ફરીયાદીની લીગલ બ્રાન્ચ અમદાવાદ ખાતેની છે, ફરીયાદી યશ બેંક સી.જી.રોડ,અમદાવાદ ખાતે સને:૨૦૧૬ થી ખાતું ધરાવે છે, ફરીયાદીએ આ સિવાય અન્ય કોઈ જગ્યાએ હાલના આરોપી વિરૂદ્ધ ફરીયાદ દાખલ કરેલ નથી. ફરીયાદીએ પોતાના યશ બેંક સી.જી.રોડવાળા ખાતામાં જ આરોપીનો ઈ.સી.એસ.મેન્ડેટ રજુ કરેલ અને તે મેન્ડેટ વણચુકવાયે પરત ફરેલ છે, જેથી એન.આઈ.એક્ટની કલમ:૧૪૨(૨) (એ)ને ધ્યાને લેતાં ફરીયાદીની બેંક જ્યાં સ્થિત હોય ત્યાંની સ્થાનિક હુકમત લાગતી હોય અત્રેની અદાલતને આ ફરીયાદની કાર્યવાહી ચલાવવા હુકમત છે તે મુજબની રજુઆત કરેલ તથા એફીડેવીટ રજુ કરી ફરીયાદીની રજીસ્ટર્ડ ઓફીસ મુંબઈ ખાતે અને તેની બ્રાન્ચ ઓફીસ અમદાવાદ સી.જી.રોડ ખાતે હોવાનું અને લીગલ પ્રોસીડીંગ્સ કરવા માટે ફરીયાદીને કંપની દ્વારા તમામ પ્રકારના અધિકારો આપવામાં આવેલ છે. સી.જી.રોડ અમદાવાદ ખાતેની બ્રાન્ચ યશ બેંક સી.જી.રોડ શાખામાં કરંટ એકાઉન્ટ ધરાવે છે અને તેમાં આરોપીનું એ.સી.એચ. મેન્ડેટ રજુ કરવામાં આવેલ જે આરોપીની બેંક દ્વારા વણચુકવાયે પરત મોકલવામાં આવેલ છે તે મુજબની રજુઆત કરેલ છે અને ફરીયાદીએ હાલની કોર્ટ સિવાય અન્ય કોઈ કોર્ટમાં હાલના આરોપી વિરૂદ્ધ ફરીયાદ દાખલ કરેલ નથી તે મુજબની એફીડેવીટ રજુ કરેલ છે.
૨. ફરીયાદપક્ષે ઉપરોક્ત મુજબની રજુઆત સંદર્ભે રજુ કરવામાં આવેલ દસ્તાવેજો ધ્યાને લેતાં, હાલના ફરીયાદીને ફરીયાદ દાખલ કરવા માટે મુળ ફરીયાદી યુનાઈટેડ પેટ્રો ફાઈનાન્સ દ્વારા અધિકાર આપવામાં આવેલ છે. આરોપીની એ.સી.એચ. ઈન્સ્ટ્રક્શન ફરીયાદીની યશ બેંક સી.જી.રોડ અમદાવાદમાં રજુ કરવામાં આવેલ અને તે વણચુકવાયે પરત ફરેલ છે. તે હકીકત નિર્વિવાદીત છે. હવે આ ચર્ચા સંદર્ભે હુકમત અંગેની કાયદાકીય જોગવાઈને ધ્યાને લેવામાં આવે તો,હાલનો કેસ પેમેન્ટ એન્ડ સેટલમેન્ટ સીસ્ટમ એક્ટની કલમ- ૨૫ અન્વયેનો છે, તે કાયદાને કલમ:-૨૫(૫)ને ધ્યાને લેવામાં આવે તો તે અનુસાર ધી નેગોશીયેબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટનું ચેપ્ટર-૧૭

કાર્યવાહી સંદર્ભે લાગુ પડે છે. જેથી ધી નેગોશીયેબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ એમેન્ડમેન્ટ એક્ટ-૨૦૧૫ ની હકુમત અંગેની જોગવાઈ માટેની કલમ:૧૪૨ ધ્યાને લેતાં, જે નીચે મુજબ છે :

Section 142 (2) :

The offence under section 138 shall be inquired into and tried only by a court within whose local jurisdiction,—

(a) if the cheque is delivered for collection through an account, the branch of the bank where the payee or holder in due course, as the case may be, maintains the account, is situated; or

(b) if the cheque is presented for payment by the payee or holder in due course, otherwise through an account, the branch of the drawee bank where the drawer maintains the account, is situated.

Explanation.— For the purposes of clause (a), **where a cheque is delivered for collection at any branch of the bank of the payee or holder in due course, then, the cheque shall be deemed to have been delivered to the branch of the bank in which the payee or holder in due course, as the case may be, maintains the account."**

આમ, જોગવાઈ લક્ષમાં લેતાં ફરીયાદીની બેંક જ્યાં સ્થિત હોય ત્યાં ફરીયાદ દાખલ કરવા માટેની હકુમત ફરીયાદીને મળેલ છે તે સ્પષ્ટ છે. હાલના કેસમાં તે જોગવાઈને ધ્યાને લઈએ તો ફરીયાદ યુનાઈટેડ પેટ્રો ફાઈનાન્સ લી.દ્વારા કરવામાં આવેલ છે. યુનાઈટેડ પેટ્રો ફાઈનાન્સ લી.ની રજીસ્ટર્ડ ઓફીસ ફરીયાદના જ મથાળે વર્ણવ્યા મુજબ મુંબઈ ખાતે સ્થિત છે. જ્યારે હાલની ફરીયાદ તે બ્રાન્ચ ઓફીસ અમદાવાદ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલ છે. હવે ફરીયાદપક્ષે રજુ કરવામાં આવેલ તમામ દસ્તાવેજી પુરાવાઓ ધ્યાને લેતાં આરોપી સાથેનો ફાઈનાન્સ કંપનીનો વ્યવહાર અમદાવાદની બ્રાન્ચ દ્વારા કરવામાં આવેલ હોય તેવો દસ્તાવેજ રેકર્ડ ઉપર ઉપલબ્ધ નથી કે ફરીયાદીની તેવી રજુઆત નથી. ફરીયાદપક્ષે રજુ કરવામાં આવેલ એગ્રીમેન્ટ ધ્યાને લેતાં તેમાં એગ્રીમેન્ટનું સ્થળ "મુંબઈ" ખાતેનું દર્શાવેલ છે. એગ્રીમેન્ટ કરનાર એટલે કે ફાઈનાન્સ આપનાર તરીકે યુનાઈટેડ પેટ્રો ફાઈનાન્સ લી. કે જેનું સરનામું ત્રિશુર કેરાલા ખાતે છે. ફરીયાદના મથાળે લખ્યા અનુસાર રજીસ્ટર્ડ ઓફીસ મુંબઈ ખાતે છે. પક્ષકારો વચ્ચે થયેલ એગ્રીમેન્ટ તે ડિસ્ટ્રીક્ટ ટ્રેજરી ઓફીસ થાણે ખાતે થયેલ છે, જે ધ્યાને લેતાં ફરીયાદી યુનાઈટેડ પેટ્રો ફાઈનાન્સ લી. તથા આરોપી વચ્ચેનો એગ્રીમેન્ટ પણ મહારાષ્ટ્ર મુકામે થયેલ હોવાનું સ્પષ્ટ છે. પક્ષકારો વચ્ચે થયેલ એગ્રીમેન્ટની શરત નં.૧૧,૧૫ ધ્યાને લેતાં તેમાં વિવાદ માટેની હકુમત લોન સમરીમાં લખેલ હકુમત અથવા લોન આપનાર જ્યાં લોન લેનાર રહેતા હોય અથવા નોકરી કરતા હોય ત્યાં કરવા હકકદાર રહેશે. આ કામે રજુ એગ્રીમેન્ટમાંની લોન સમરી જોતાં મુંબઈ હકુમત લખેલ છે વળી આરોપીનું રહેઠાણ કે ધંધાનું સ્થળ અમદાવાદ હોવાનો કયાંય ઉલ્લેખ નથી. તદ્દુપરાંત ફરીયાદી દ્વારા યુનાઈટેડ પેટ્રો ફાઈનાન્સની સમગ્ર ભારતમાં

શાખાઓ આવેલી છે તેવી રજુઆત કરવામાં આવેલ છે. આરોપી સાથેનો સમગ્ર એગ્રીમેન્ટ ધ્યાને લેતાં ફરીયાદી આરોપી વિરુદ્ધની ધી પેમેન્ટ એન્ડ સેટલેમેન્ટ સીસ્ટમ એક્ટ કે નેગોશીયેબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટ કે અન્ય કોઈ ક્રિમીનલ ફરીયાદ ભારતની કોઈપણ શાખા દ્વારા કોઈપણ હકુમતમાં કરી શકશે તે મુજબની કોઈપણ શરત સમગ્ર એગ્રીમેન્ટ ધ્યાને લેતાં જણાતી નથી. આરોપી દ્વારા તેઓનું એ.સી.એચ.મેન્ડેટ બ્રાન્ચ ઓફીસ અમદાવાદ ખાતે ભરવા સંમતિ આપેલ હોય તેવો પણ કોઈ દસ્તાવેજ આ કામે રજુ નથી, વળી આરોપી દ્વારા આપવામાં આવેલ એ.સી.એચ. મેન્ડેટ ધ્યાને લેતા તેમાં સ્પોન્સરલ બેંકનો આઈ.એફ.એસ.સી. કોડ મુંબઈ ખાતેનો છે. તેમાં પણ આરોપીનો આ મેન્ડેટ અમદાવાદ ખાતેની બ્રાન્ચમાં ભરી શકાશે તેવો કોઈ ઉલ્લેખ જણાતો નથી કે, હાલના ફરીયાદી એટલે કે અમદાવાદ સી.જી.રોડ બ્રાન્ચ જે બેંકમાં ખાતુ ધરાવે છે તે બેંકનો આઈ.એફ.એસ.સી. કોડ કે બેંક એકાઉન્ટ નંબર તેમાં વર્ણવેલ જણાતા નથી. આમ, આરોપી દ્વારા કરી આપવામાં આવેલ એ.સી.એચ. મેન્ડેટ અમદાવાદ ખાતે ભરવા સત્તા ફરીયાદીને મળેલ હોવાનો એક પણ દસ્તાવેજ ફરીયાદપક્ષે રજુ કરેલ નથી. આરોપીનું સરનામું ધ્યાને લેવામાં આવે તો તે સરનામું પણ ગુજરાત બહારનું છે. જેથી કોઈપણ રીતે ફરીયાદીને હાલની કોર્ટની હકુમતમાં એ.સી.એચ.મેન્ડેટ રજુ કરવા સત્તા મળતી હોવાનું ફરીયાદી દર્શાવી શકેલ નથી. જો કાયદાના હકુમત અંગેનો હેતુ ધ્યાને લેવામાં આવે તો, તે કોઈપણ રીતે હકુમત અંગેની અબાધિત સત્તાઓ આપતો નથી.

ફરીયાદીની બેંક જ્યાં સ્થિત હોય તે હેતુને પણ ધ્યાને લઈએ તો યુનાઈટેડ પેટ્રો ફાઈનાન્સની મુખ્ય શાખા મુંબઈ ખાતે છે અને એગ્રીમેન્ટ પણ ત્યાં જ થયેલ છે. એ.સી.એચ.મેન્ડેટમાં સ્પોન્સરર બેંક યશ બેંક મુંબઈ YESB0000001 લખેલ છે, જેથી મુંબઈ ખાતે યુનાઈટેડ પેટ્રો ફાઈનાન્સનું ખાતું છે, મુંબઈ ખાતેની બ્રાન્ચ તે રજીસ્ટર્ડ ઓફીસ હોય ત્યાં એ.સી.એચ. અંગેના વ્યવહાર બેંક સાથે થઈ શકે તેમ છે. તે સંજોગોમાં પક્ષકારો વચ્ચે થયેલ એગ્રીમેન્ટવાળા સ્થળ મુંબઈ ખાતે નહિં કરતાં અમદાવાદ ખાતેની બ્રાન્ચમાં આરોપીની કોઈપણ પ્રકારની સંમતિ લીધા વિના આરોપીનો એ.સી.એચ.મેન્ડેટ રજુ કરવો તે એક પ્રકારે કોઈપણ રીતે આરોપીને એગ્રીમેન્ટવાળા સ્થળથી અલગ સ્થળે હાજર થવા માટે ફરજ પાડવાના ઉદ્દેશ્યવાળો જણાય છે. આવા કોઈ ઉદ્દેશ્યને અથવા આ પ્રકારની ફરીયાદની પ્રક્રિયાને કાયદાકીય સમર્થન મળતું નથી કે મળે પણ નહીં અને તે જ હેતુ ફોજદારી કાર્યરીતિના કાયદાની કલમ:૨૦૨ નો જણાયેલ છે.

૩. ફરીયાદપક્ષે આ સંદર્ભે **2016 3 GLH 143; Brijendra Enterprise and Ors. Vs. State of Gujarat and Ors.** વાળો ચુકાદો રજુ કરી, સદરહું ચુકાદા મુજબ ફરીયાદી જ્યાં ચેક ભરે તે સ્થળની હકુમત લાગતી હોય ફરીયાદી નોન બેંકીંગ ફાઈનાન્સ કંપનીને બંન્ને પક્ષકાર વચ્ચેનો વ્યવહાર તે એગ્રીમેન્ટ ઉપર આધારીત હોય અને તે મુજબ ઈ.સી.એસ.મોડથી રી-પેમેન્ટ આરોપીએ સ્વીકારેલ હોય, ઈ.સી.એસ. અમદાવાદ ખાતે ભરેલ હોય તે રીતે પણ અત્રેની અદાલતને આ ફરીયાદ ચલાવવાની હકુમત રહેલ છે તેવી રજુઆત કરેલ છે. હવે સદરહું ચુકાદાને ધ્યાને લેવામાં આવે તો, સદરહું ચુકાદામાં જ્યારે ચેક અધરવાઈઝ થુ

અનએકાઉન્ટ એટલે કે બેંક એકાઉન્ટ સિવાય ચેક ભરવામાં આવેલ હોય તો તે સંજોગોમાં આરોપીની બેંક જ્યાં સ્થિત હોય ત્યાં હકુમત મળે છે તે મુજબનો એક્ટની કલમ:૧૪૨(૨)(બી)સંદર્ભે છે. હાલના કેસમાં પક્ષકારો વચ્ચેનો વ્યવહાર અધરવાઈઝ થ્રુ એકાઉન્ટ નથી. બેંક ધ્વારા ઇલેક્ટ્રોનિકસ ટ્રાન્ઝેક્શનથી થયેલ વ્યવહાર છે, જેથી સદરહું ચુકાદો લાગુ પડતો નથી.

આ મુદ્દા સંદર્ભે નામ.ગુજરાત હાઈકોર્ટનું જસ્ટીસ પારડીવાલા સાહેબશ્રીનું મહેન્દ્રકુમાર કેદારનાથ મોદી વિ. સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત, તા.૦૫/૦૫/૧૭ વાળું જજમેન્ટ ધ્યાને લેતાં, સદરહું જજમેન્ટમાં પણ નામ.હાઈકોર્ટ સમક્ષ આ પ્રકારની જ તકરારી હકીકત હતી, ફરીયાદીની બેંક મુળ વડોદરા ખાતે આવેલ હતી, પરંતુ કલેક્શન કોઈપણ સ્થળેથી થઈ શકે તે માટેના ઘણા બધા સેન્ટર અધિકૃત કરવામાં આવેલ હતા. કલેક્શન સેન્ટરના કામ માત્ર તે સ્થળેથી ચેક અથવા ઈન્સ્ટ્રક્શન સ્વીકારી તે સુચના કલીયરીંગ હાઉસ સુધી પહોંચાડવાનું કામ હોય, પરંતુ હકુમત માટે કાયદાની જોગવાઈ ધ્યાને લેવી પડે, તે અનુસાર કોઈપણ સ્થળે ચેક ભરવામાં આવ્યો હોય પરંતુ ફરીયાદીની મુળ બેંક જ્યાં આવેલ હોય તે સ્થળે તેની હકુમત લાગુ પડે. હાલનો કેસ પણ તે જ પ્રકારની હકીકતો સાથે રજુ થયેલ છે. અમદાવાદ ખાતે કે અન્ય સ્થળોએ આવેલી ફરીયાદી યુનાઈટેડ પેટ્રો ફાઈનાન્સ લી.ની ઓફીસો તથા તેઓ ધ્વારા ખોલાવવામાં આવેલ ખાતાઓ તે માત્ર કલેક્શનના હેતુથી છે. જ્યારે આ રકમ કલેક્ટ થયા બાદ સીધી જે-તે મુળ શાખામાં એટલે કે એગ્રીમેન્ટ કરવામાં આવે તે સ્થળે એટલે કે મુંબઈ ખાતે જમા કરવામાં આવતી હોય છે, તે રીતે પણ હાલના કેસમાં પણ ફરીયાદીની મુળ બેંક મુંબઈ ખાતે રહેલ હોય, પક્ષકારો વચ્ચે એગ્રીમેન્ટ પણ તે જ સ્થળે થયેલ હોય, અમદાવાદ ખાતેની શાખાને મુળ બેંક તરીકે ગણી શકાય નહિં, તેથી માત્ર અને માત્ર મુંબઈ ખાતે હકુમત લાગુ પડે છે અને તેથી નામ.ગુજરાત હાઈકોર્ટના ચુકાદા અનુસાર ફરીયાદ મુળ હકુમત ધરાવતી અદાલતમાં રજુ કરવા માટે પરત સોંપવી જોઈએ. ફરીયાદી ધ્વારા આ ચુકાદા મુજબ ચેક એકાઉન્ટમાં ભરવામાં આવેલ હોય ત્યારે એન.આઈ.એક્ટની કલમ:૧૪૨(એ) અનુસાર ફરીયાદીની બેંક જ્યાં સ્થિત હોય ત્યાં હકુમત મળે તે મુજબ રજુઆત કરેલ છે. પરંતુ ઉપરોક્ત કરેલ ચર્ચા અનુસાર જ્યારે આરોપી સાથેનો વ્યવહાર મુંબઈ ખાતેની શાખાએ જ કરેલ છે. મેન્ડેટમાં જણાવેલ સ્પોન્સરર બેંકના કોડને ધ્યાને લેતાં તે આઈ.એફ.એસ.સી.કોડ મુંબઈ ખાતેનો જણાય છે. જેથી મુંબઈ ખાતે રજીસ્ટર્ડ ઓફીસ સાથેસાથે બેંક એકાઉન્ટ હોવાનું પણ સ્પષ્ટ થાય છે. વળી હાલનો આરોપીનો એ.સી.એચ. મેન્ડેટ અમદાવાદ ખાતે જ ભરવો અને મુંબઈ ખાતે ભરવો નહિં તે મુજબની કોઈ શરત સમગ્ર એગ્રીમેન્ટ ધ્યાને લેતાં જણાતી નથી. તે સંજોગોમાં ફરીયાદી આરોપી સાથે થયેલ એગ્રીમેન્ટ મુંજબનો એ.સી.એચ. મુંબઈ ખાતે જ ભરવા માટે સક્ષમ છે, તેમ છતાં ફરીયાદી ધ્વારા અમદાવાદ ખાતે બ્રાન્ચ ઓફીસમાં એ.સી.એચ. રજુ કરવામાં આવેલ છે તે ધ્યાને લેતાં ફરીયાદી અમદાવાદ બ્રાન્ચને ફરીયાદ કરવા સત્તા રહેલ ન હોય ત્યારે ફરીયાદી યુનાઈટેડ પેટ્રો ફાઈનાન્સની અમદાવાદ ખાતેની બ્રાન્ચ છે અને તેનું કરન્ટ ખાતું નિભાવે છે તેવી હકીકત કે ત્યાંની હકુમત ધ્યાને લેવાપાત્ર રહેતી નથી અને ફરીયાદી ધ્વારા જણાવ્યા મુજબ અમદાવાદ ખાતેની બ્રાન્ચનું ખાતું અમદાવાદમાં જ હોય,

ફરીયાદ હકુમતમાં છે તે રજુઆત ગ્રાહ્ય રાખવાપાત્ર બનતી નથી, જેથી રેકર્ડ ઉપરની તમામ હકીકતો તથા ઉપરોક્ત ચર્ચાના અંતે જોતાં ફરીયાદીની હાલની ફરીયાદ યોગ્ય હકુમતવાળી જણાતી ન હોય, જેથી નીચે મુજબ હકુમ કરવામાં આવે છે.

હુ ક મ

૧. હાલની ઈન્કવાયરી રદ કરવાનો હકુમ કરવામાં આવે છે.
૨. ફરીયાદીની ફરીયાદ સંલગ્ન તમામ દસ્તાવેજી તથા મૌખિક પુરાવાઓ સહિત યોગ્ય હકુમત ધરાવતી અદાલત સમક્ષ રજુ કરવા માટે ફરીયાદીને પરત સોંપવા હકુમ કરવામાં આવે છે.
૩. ફરીયાદીએ યોગ્ય હકુમત ધરાવતી અદાલત સમક્ષ આ કેસનું રેકર્ડ પરત મળ્યેથી દિવસ-૩૦ (ત્રીસ)માં ફરીયાદ રજુ કરવી.
૪. ફરીયાદીએ પૂર્વ શરતરૂપે ફરીયાદની સાદી નકલ અત્રેની કોર્ટમાં રજુ કરવાની રહેશે.
હકુમ આજ તા:૧૫/૦૮/૨૦૧૮ના રોજ ખુલ્લી અદાલતમાં વાંચી સંભળાવી જાહેર કરવામાં આવ્યો.

તા.૧૫/૦૮/૧૮

સ્થળ:અમદાવાદ.

(કુ.અસ્મિકાબેન ભુપેન્દ્રકુમાર ભટ્ટ)

GJ 00820

એડી.ચીફ મેટ્રોપોલીટન મેજીસ્ટ્રેટ
ને.ઈ.એક્ટની કોર્ટ નં.૨૯, અમદાવાદ.